

АНОТАЦІЯ

Калуга К. Г. Варіаційні цикли Йоганнеса Брамса в аспекті жанрово-стильових рішень та виконавських завдань. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Кваліфікаційна наукова праця на здобуття ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво». Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ, 2024.

Зміст анотації

Мета наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту полягає в тому, щоб на основі проаналізованих музикознавчих праць, записів виконань світових музикантів та власної виконавської роботи над варіаційними циклами Йоганнеса Брамса сформулювати основні засади фортепіанного виконавського стилю в варіаційному жанрі даного композитора, визначити комплекс виконавських засобів та описати шляхи опанування в практичній роботі.

У першому розділі розглянуто історичне та теоретичне значення варіаційної форми в творчості європейських композиторів другої половини XVI – початку XX ст.: окреслено етапи та досягнення кожного з проміжних типів та видів форми варіацій. Досліджено практичне втілення кожного з різновидів варіаційної форми в творчості європейських композиторів, а саме композиторів великої німецької традиції. Виявлено зв'язок та лінію наслідування провідних ідей та досягнень, естетичних кодів різних епох, що трансформуються крізь призму індивідуального стилю та погляду митця.

Другий розділ присвячено дослідженню питання варіаційної форми в фортепіанній творчості Йоганнеса Брамса – вирішення проблеми малої пісенної форми, яка демонструється в якості теми та в подальшому перетворюється в послідовність невеличких епізодів, що змінюють один одного; розглянуто провідні фортепіанні варіаційні цикли композитора. Підкреслено важливість проблеми побудови концертної програми, що включає варіаційні цикли Йоганнеса Брамса. В

рамках компаративного підходу запропоновано потенційні концертні програми з включенням варіаційних циклів Євсевія Мандичевського та Клари Шуман, проаналізовано композиційну будову та виконавські завдання даних варіаційних циклів.

У третьому розділі розглянуто жанрово-стильові властивості Варіаційного циклу на оригінальну тему тв. 21 № 1, Варіаційного циклу на тему Шумана тв. 9 та Варіацій та фуги на тему Генделя тв. 24 Йоганнеса Брамса. Представлено аналітичні розвідки та виконавські коментарі до даних варіаційних циклів Йоганнеса Брамса. В рамках творчо-виконавського дискурсу визначено комплекс варіативних виконавських засобів та запропоновано алгоритм виконавських дій задля створення доцільної інтерпретації.

Ключові слова: фортепіанна творчість Йоганнеса Брамса, варіації, варіаційний цикл, жанрово-стильові властивості, композиційна будова, виконавські завдання.

SUMMARY

Kaluha K. G. Variation cycles by Johannes Brahms in the view of genre-style decisions and performance assignment. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Qualifying research paper for obtaining the degree of Doctor of Arts in specialty 025 «Musical Art». P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Kyiv, 2024.

Abstract content

The purpose of the scientific investigation of the creative art project is to determine the basic principles of the piano performance style in the variation genre on the basis of the analysed musicological materials, recordings of world musicians and my personal performance work on Johannes Brahms' variation cycles, to formulate the basic principles of the piano performance style in the variation genre of this composer, to define a set of performance aids and describe ways to master them in practical work.

The first chapter deals with the historical and theoretical significance of the variation form in the works of European composers of the second half of the 16th – early 20th centuries: the stages and achievements of each of the intermediate types and kinds of variation form are described. The practical realisation of each of the varieties of the variation form in the works of European composers, namely composers of the great German tradition, is investigated. The connection and line of imitation of leading ideas and achievements, aesthetic codes of different epochs, transformed through the prism of the individual style and view of the artist, are revealed.

The second chapter is devoted to the study of the issue of variation form in the piano works of Johannes Brahms – solving the problem of a small sonorous form, which is demonstrated as a theme and further transformed into a sequence of small episodes that replace each other; the composers' leading piano variation cycles are considered. The importance of the problem of constructing a concert programme that includes Johannes Brahms' variation cycles is emphasised. In the context of the comparative approach, potential concert programmes with the inclusion of the variation cycles of Eusebius Mandyczewski and Clara Schumann are proposed, the compositional structure and performance assignment of these variation cycles are analysed.

The third chapter discusses the genre and style properties of the Variations on the Original Theme op. 21 no. 1, Variations on a Theme by Schumann op. 9 and Variations and Fugue on a Theme by Handel op. 24 by Johannes Brahms. Analytical research and performance comments on these variation cycles by Johannes Brahms are presented. Within the framework of the creative and performing discourse, a set of variation performing means is defined and an algorithm of performing actions is proposed to create an appropriate interpretation.

Keywords: piano works by Johannes Brahms, variations, variation cycle, genre and style properties, compositional structure, performance assignment.

Список опублікованих праць за темою роботи

1. Калуга К. Г. Історія одного «Листка з Альбому»: творчо-виконавський дискурс варіаційних циклів К. Шуман та Й. Брамса. *Актуальні питання*

гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка. Випуск 72. Том 2. С. 70–77.

2. Калуга К. Г. Жанрово-стильові властивості Варіацій на оригінальну тему тв. 21 № 1 Йоганнеса Брамса: досвід виконавського дискурсу. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка. Випуск 64. Том 1. С. 155–161.*

Інформація про апробацію результатів дослідження

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту обговорено на засіданнях кафедри спеціального фортепіано № 2. Матеріали дослідження викладені в доповідях на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях. Виконано 3 концерти за темою творчого мистецького проєкту, один з яких – на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва:

1. Калуга Каріна. Тридцять варіацій на тему Генделя тв. 5 Євсевія Мандичевського: жанрові рішення, вплив Йоганнеса Брамса, виконавська специфіка: доповідь. Програма XVII міжнародної молодіжної науково-практичної конференції «Fresh Science» / Нац. муз. ак. України ім. П. І. Чайковського (23 – 24 березня 2023 р.). Київ: 2023.

2. Калуга Каріна. Фортепіанні твори Йоганнеса Брамса у сучасному виконавстві: до питання побудови концертних програм: доповідь. *Механізми новацій у музичній творчості: проблеми інтерпретації* / програма XII всеукраїнської конференції Творчої майстерні інтерпретації сучасної музики / Нац. муз. ак. України ім. П. І. Чайковського (10 – 12 листопада 2023 р.). Київ: 2023.

3. Калуга Каріна. Варіації на тему Шумана Йоганнеса Брамса і Клари Шуман в аспекті жанрово-стильових рішень, цілісності форми романтичних варіаційних циклів та виконавської специфіки: доповідь. *Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях* / програма VII міжнародної науково-

практичної конференції / Нац. муз. ак. України ім. П. І. Чайковського (2 – 4 листопада 2023 р.). Київ: 2023.

4. Калуга Каріна. Варіації на тему Паганіні тв. 35 Йоганнеса Брамса в аспекті сучасного інноваційного виконавського досвіду: доповідь. *Проблеми методології сучасного мистецтвознавства та культурології* / програма V міжнародної наукової конференції / Нац. муз. ак. України ім. П. І. Чайковського (15 – 16 листопада 2023 р.). Київ: 2023.

5. Калуга Каріна. Фортепіанні варіації Йоганнеса Брамса: симбіоз художньої естетики класицизму та емоційно-психологічної сфери романтизму: доповідь. *Ювілейні і пам'ятні дати 2023 року* / програма XIII міжнародної наукової конференції / Нац. муз. ак. України ім. П. І. Чайковського (20 – 21 листопада 2023 р.). Київ: 2023.

6. Калуга Каріна. Жанрово-стильові властивості Варіаційного циклу на тему Шумана тв. 9 Йоганнеса Брамса: досвід виконавського дискурсу: доповідь для магістрів 2-го року навчання в рамках курсу «Сучасні теорії фортепіанного виконавства» *Open Workshop* професорки М. Є. Пухляк / Нац. муз. ак. України ім. П. І. Чайковського (2 лютого 2024 р.). Київ: 2024.

7. Калуга Каріна. Історія одного листка з альбому: творчо-виконавський дискурс варіаційного циклу Клари Шуман: доповідь. *Українське музичне мистецтво крізь призму сучасності. Досвід поколінь* / програма всеукраїнської науково-практичної конференції / Нац. муз. ак. України ім. П. І. Чайковського (18 – 19 березня 2024 р.). Київ: 2024.

8. Калуга Каріна. Варіаційні цикли в фортепіанній творчості композиторів-романтиків: виконавський вектор: доповідь в рамках курсів підвищення кваліфікації викладачів мистецьких шкіл «*Пріоритетні вектори розвитку мистецької освіти*» / Хмельн. фах. муз. коледж ім. В. І. Заремби (28 – 30 березня 2024 р.). Хмельницький: 2024.

9. Калуга Каріна. Фортепіанні варіаційні цикли в творчості композиторів-романтиків: доповідь. *Україна — Юнеско: 70 років разом* / програма міжнародної

науково-практичної конференції / Нац. муз. ак. України ім. П. І. Чайковського (25 квітня 2024 р.). Київ: 2024.

Апробація творчого мистецького проєкту у концертах, виконано ряд програм, творів:

Натхненні Брамсом. Концерт-іспит аспірантки творчої аспірантури 1-го року навчання. У програмі виконано: Варіації на оригінальну тему тв. 21 № 1 Йоганнеса Брамса; Листок з альбому, Тихий вечір (на тему Брамса) Станіслава Людкевича; Варіації на тему Генделя тв. 5 Євсевія Мандичевського. Нац. муз. ак. України ім. П. І. Чайковського, малий зал ім. О. С. Тимошенка (16 березня 2023 р.). Київ: 2023.

Роберт, Клара та Йоганнес: історія одного “Листка з альбому”. Концерт-іспит аспірантки творчої аспірантури 1-го року навчання. У програмі виконано: Варіації на тему Шумана тв. 9 Йоганнеса Брамса; 5 Листків з альбому тв. 99 Роберта Шумана; Варіації на тему Шумана тв. 20 Клари Шуман; Allegro тв. 9 Роберта Шумана. Нац. муз. ак. України ім. П. І. Чайковського, малий зал ім. О. С. Тимошенка (21 листопада 2023 р.). Київ: 2023.

50 відтінків Брамса. Творчий мистецький проєкт лауреатки всеукраїнських та міжнародних конкурсів Каріни Калуги на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва «Варіаційні цикли Йоганнеса Брамса в аспекті жанрово-стильових рішень та виконавських завдань». У програмі виконано: Варіації та fuga на тему Генделя тв. 24 Йоганнеса Брамса; Варіації на оригінальну тему тв. 21 № 1 Йоганнеса Брамса; Варіації на тему Паганіні тв. 35 (II Зошит) Йоганнеса Брамса. Нац. муз. ак. України ім. П. І. Чайковського, малий зал ім. О. С. Тимошенка (14 липня 2024 р.). Київ: 2024.